

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско научно-методическо списание
• година XXI, 2012 • номер 1

ИСТОРИЯ

Българско научно-методическо списание
• година XXI, 2012 • номер 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско научно-методическо списание
• година XXI, 2012 • номер 1

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
Педагогика**

Българско научно-методическо списание
• година XXI, 2012 • номер 1

**ХИМИЯ
ПРИРОДНИТЕ НАУКИ
В ОБРАЗОВАНИЕТО**
астрономия
биология
география
физика

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско научно-методическо списание
• година XXI, 2012 • номер 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Научнообразователно списание
• година XX, 2012 • номер 1

Философия

Българско научно-методическо списание
• година XXI, 2012 • номер 1

**Чуждоезиково
обучение**

Научно-методическо списание
• година XXXV, 2012 • номер 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

47 22 – 28 ноември 2018 г.

Разнообразяване на формите на взаимодействие в клас

*Откъс от „Изучаване на мита за Прометей
в осми клас – възможности за съпоставки“*

Николай Метев

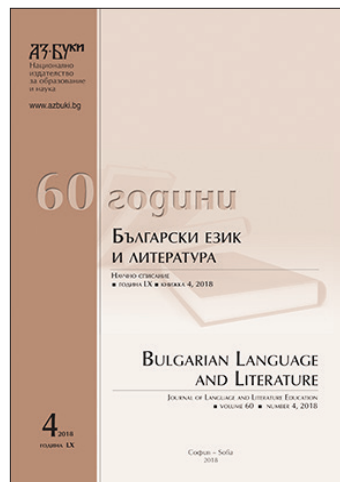
91. немска езикова гимназия „Проф. Константин Гълъбов“

Новата учебна програма по литература за осми клас е свързана с цялостно преразпределяне на учебния материал за гимназиалния етап. Разкриват се нови възможности за усъвършенстване на литературното образование, а заедно с тях – и нови предизвикателства. Настоящият текст представя накратко един вариант за организиране на изучаването на мита за Прометей в осми клас, замислен в опит да се разнообразят формите на взаимодействие между учениците и учителя.

В своя анализ на новите учебни програми проф. А. Дамянова изтъква кои техни особености създават прегреставка за промяна и развиване на преподаването (спрямо традиционно прилаганите подходи): „Като образователна концепция, новите държавни образователни стандарти и учебни програми по литература предлагат по-балансирано съотношение между предвидените за усвояване „нови знания“ и уменията за тяхното прилагане. Обновата на съотношението знания – умения предопределя намаляването броя на текстовете за задължително изучаване. Повечето часове за т.нар. упражнения ще осигурят възможност нужните на вещица читател умения да се формират, развиват и поддържат дълго – чрез необходимите импровизации, чрез преноси на конкретни стъпки в различна от инициалната, но „фамилно сродна“ ѝ ситуация и/или контекст (...)“ (Дамуанова, 2017: 10 – 11). Въз основа на този коментар би могло да се постави акцент върху идеята, че новият баланс между усвоявани знания и овладявани умения се постига чрез (частична) промяна на осъществяването в клас дейности и чрез създаване на условия за по-голяма активност на учениците. Значима роля в тази промяна има учителят, който в ежедневната си работа търси конкретния „облик“ на новата образователна концепция за всеки отделен урок.

Тази роля поставя пред учителя нова задача и заедно с това отваря широко поле за изобретателност, за

Заглавието е на редакцията

www.bel.azbuki.bg

*Списание се реферира и
индексира в Web of Science:
Emerging Sources Citation Index*

Главен редактор

Проф. д.п.н. Галя Христовова
E-mail: hristozova@bfu.bg

Редактор

Д-р Мая Падешка
0889 22 04 12

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: bel@azbuki.bg

**Съдържание
на сп. „Български език
и литература“,
кн. 4/2018:**

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

Childhood and Technology. Short Notes on Genre and Character Picture of Bulgarian Children's and Young Adult Literature of the 1920s and 1930s / *Nadezhda Stoyanova*

Американската действителност в разказите на Светослав Минков от края на 20-те и началото на 30-те години на XX век / *Мария Русева*

За изнамерването на книгопечатанието: възрожденски ракурс / *Владимир Игнатов*

ЕЗИКОЗНАНИЕ

Ранната печатна кирилица: графичен опит и културни функции / *Марияна Цибранска-Костова*

МЕТОДИКА

Изучаване на мита за Прометей в VIII клас – възможности за съпоставки / *Николай Метев*

Синергетичен подход в личностно ориентираното обучение за развитие на трансверсални компетентности по български език и литература (V – VII клас) / *Добринка Велинова*

РЕЦЕНЗИИ И ИНФОРМАЦИЯ

Златорожката връзка / *Стефка Петрова*

За качеството в учебните писмени практики / *Рени Манова*

XIV международна научна конференция от цикъла „Кирил и Методий в езика и културата на славяните“ – Люблин (Полша) / *Биляна Тодорова, София Мицова*

Двадесета национална научна конференция за студенти и докторанти „Време, слово, свят“ / *Енчо Тилев*

ЛИЧНОСТИ И СЪБИТИЯ**В ОБРАЗОВАНИЕТО****И В НАУКАТА**

70 години от създаването на Института за литература – БАН. Интервю с доц. д-р Елка Трайкова / *Мая Падешка*

ПРЕДСТОЯЩИ СЪБИТИЯ

Годишна конференция на Асоциацията на българските училища в чужбина (АБУЧ)

пораждане на нови идеи и тяхното изпробване. Представената тук организация на занятията би подпомогнала търсенето на такъв нов баланс в един конкретен урок.

Предлага се изучаването на мита за Прометей в осми клас да включи съпоставка с две други произведения: стихотворението „Прометей“ (1774 г.) от Йохан Волфганг фон Гьоте и разказа „Наказанието на Прометей“ (поместен в книгата „Апокрифи“, 1932 г.) от чешкият автор Карел Чапек. Съпоставката цели да се създадат условия за самостоятелна работа на учениците, която да доведе до по-задълбочено осмисляне на мита чрез откриване на прилики и разлики спрямо изградения образ на Прометей в двете литературни произведения, но без да се изисква познаване на техния културен контекст (на този етап осмокласниците едва започват да се запознават с културата на Античността).

Предпоставки в практиката

В началото ще очертаем някои предпоставки за предлагания проект, които се откриват в самата образователна практика. Необходимо е в подходящи моменти да се разглеждат текстове, които са по-близки и достъпни на учениците (по време на създаване, като тип изказ, дори изразен светоглед...) – особено в контекста на новата учебна програма за осми клас, според която изучаваните произведения са от Античността, Средновековието и Ренесанса. Без да оспорваме логиката на подреждане на материала в осми и девети клас, отчитаме, че ако се разгледат и някои по-нови текстове, ще се увеличат възможностите занятията в клас да привлекат интереса (и заедно с това вниманието) на учениците. А без да се потърсят такива възможности, не може да се очаква повишаване на активността на учениците (което е една от целите на промените и в учебната програма). Учениците биха се почувствали по-уверени да се включват в занятията, да формират и изразяват свои идеи, когато разглеждат по-близки до себе си произведения, които да тълкуват в контекста на своя опит. А вече добили увереност, открили, че словесното изкуство разглежда важни и за самите тях проблеми, ще могат да погледнат по-внимателно и на по-отдалечените произведения, да осмислят и тяхната проблематика. Ако се използват разкриващите се възможности за съпоставки между текстовете, бързото „прехвърляне“ през векове и епохи не би създавало опасност от объркване и хаос. Ще се опитаме да илюстрираме, че съпоставянето е един от пътищата към задълбочено разбиране на конкретните творби – без непременно да се изисква цялостно познаване на епохите, каквото в осми клас не може да се постигне. Същевременно такъв подход би очертал модели за работа, които да помогнат на учениците в единадесети и дванадесети клас, когато им предстои да разглеждат произведения, свързани на тематичен принцип едно с друго в разделите на програмата, а не по автор или време на създаване.

През настоящата учебна година (2017/2018) предложените идеи за организация на урок са приложими както в осми клас (за който е в сила новата програма), така и в девети клас (в който по старата програма се изучава антична литература).

Основополагащи теоретични идеи

Ще очертаем накратко и някои литературоведски идеи, които дават насоки на разработения методически

проект. От една страна, според Пол Рикъор „...всеки текст е свободен да влезе в отношение с всички останали текстове...“; нещо повече, „Отношението на текст към текст (...) поражда кбазисвета на текстовете, или литературата“ (Рикъор, 1994). От такава гледна точка, същностно за осмислянето на литературата е вниманието към връзките между творбите, важна е самата нагласа да се изследва как един текст се отнася към друг. Съпоставянето е, от друга страна, инструмент на самото разбиране: „За да разберем, трябва да сравним...“ – убеден е Милан Кундера (Kundera, 2014). При паралелно разглеждане на обекти (сякаш „сами“!) изпълват техни прилики и разлики, а откриването им дава пласък на разбирането. Може би именно затова, както изтъква Н. Георгиев в изследването си „Името на розата и на тютюна“, „Междутекстовият подход е универсален и не признава реалните или измислените граници между отделните национални литератури“. Съществените различия между културните кон-тексти не бива да се пренебрегват, но не са прерада за съпоставянето.

От значение е и съответствието, което намира съпоставителният подход с един от основните принципи на конструктивизма в образованието: ученето да се фокусира върху връзките между понятията: „...процесът на учене се фокусира върху основополагащи понятия в мрежобразната им свързаност, а не върху изолирани факти“ (Дамуанова, 2012). Може да се търси „мрежобразна“ свързаност както между понятия, така и между текстове – „отношенията“ между тях (в израза на Рикъор). В процеса на учене това би означавало свързване на непознатото с познатото и по този начин постепенно разширяване на знанието като осмислени представи, а не просто добавяне на изолирани нови „учебни единици“.

Форма на реализиране в практиката. Варианти

Ще представим как би могло да се реализира предлаганата съпоставка между мита и двете литературни произведения. Тук няма да разглеждаме цяла поредица от уроци за мита за Прометей. Само отбелязваме, че в началото на заниманията, за да се потърси връзка с личния опит на учениците, би могло да се организира дискусия по някоя от следните теми (или друга погодна): „Как се отнасям към това, което съм създал?“, „За какво съм готов да се разбунтувам?“. И двете помагат в познати и близки на учениците ситуации да се разгледат проблеми, които при следващия етап на заниманията ще бъдат открити в мита. Учениците биха могли да споделят как се чувстват като създатели например на рисунка, любителски видеоклип, макет, но също и на приятелство, доверие между тях и някого, да рефлектират върху своето отношение към „продукт“ на собствени действия; да определят какво желание или кауза може да оправдае поемането на рисковете на бунта (за какво, срещу кого...). Първата тема подготвя учениците да възприемат отношението на Прометей към хората (представен е като техен създател), а втората – отношението на Прометей към Зевс (неподчинението, за което бива наказан). Подобна дискусия може да намери място в заниманията независимо дали по-късно ще се премине към съпоставка на мита с Гьотевото стихотворение и с разказа на К. Чапек. Но ако се реализира съпоставката, тази начална дискусия създава по-добра възможност да се акцентира върху мотива за бунтарството (при Гьоте) и върху отношението на хората към Прометей (при К. Чапек).

Още в началото учителят се изправя пред необходимостта да избере между две основни форми на реализиране на съпоставката. Едната е след запознаването на целия клас с мита за Прометей да постави задача за самостоятелна работа вкъщи. Тя може да бъде зададена на двама или трима ученици, които проявят интерес, като учителят им представи текстовете на непознатите произведения и даде кратки насоки (отделно ще коментираме какви точно могат да бъдат те). Предимството е, че така учениците избират да се заемат със задачата, което предполага по-голяма лична ангажираност при изпълнението, възможност за сътрудничество, а също и повече време за работа (в сравнение с работа в клас). В следващ учебен час екипът представя пред класа наблюденията и изводите си. Това е от значение за развиване на уменията на учениците да планират изложението си, като се съобразят с това, че темата е непозната за съучениците им, да правят по-разгърнати изказвания пред аудитория, да излагат разбираемо и убедително наблюденията си. (Подобни задачи могат да се обвържат и с предвиденото за усвояване в часовете по български език за осми клас публично изказване.) Недостатък на този вариант е, че само представянето пред класа запознава останалите ученици с новите произведения. Но в някои случаи личната ангажираност, проявена от двама или трима връстници, може да привлече класа повече, отколкото поставянето на задължителна за всички задача при разглеждането на поредното ново произведение. Ако стане ясно, че дадено произведение е наистина интересно за двама или трима ученици, това може да повлияе върху останалите повече, отколкото ако виждат, че то е интересно за учителя. (Именно на този „механизъм“ се разчита при задачите за представяне и коментар на любима книга, когато ученикът може да бъде напълно независим в отзивите си.)

Втората основна форма е учителят да проведе урок, в който да бъде направена съпоставката. Предимството е, че целият клас ще се запознае с новите творби, но недостатък е, че учениците нямат възможност да направят избор, а и е необходимо повече

учебно време. Тук ще разгледаме по-подробно първата форма, тъй като тя предполага по-разширена самостоятелна работа на учениците, които са избрали задачата, а за класа – разнообразяване на обичайния начин на организиране на урока, при който учителят има водеща роля. Подобно разнообразяване е необходимо, а в някои случаи може да се окаже дори решаващо важно за успешното педагогическо взаимодействие (учителят добре познава тези случаи: когато мотивацията на учениците за учебна дейност е твърде неустойчива, когато часовете са в края на деня и се е натрупала умора и т.н.). Ако учителят избере да води урока, учениците могат да проявят по-малко инициатива и задачите, които могат да изпълнят в часа, са ограничени от учебното време. Но пък предимство е, че ще могат да участват всички ученици (а не само двама или трима, които изберат задачата за самостоятелна работа). За да не бъдат текстовете на новите две произведения напълно непознати, би могло учителят да насочи учениците да ги прочетат предварително (достъпни са и в интернет) и по своя преценка да постави или не предварителна задача. В самия урок би могло да се включат и задачи за работа по групи (малкият обем на текстовете подпомага този вариант), като вниманието се фокусира върху отделни фрагменти. При подготовянето на такъв урок могат да се използват като ориентир бележките за съпоставката в съдържателен план, които излагаме по-долу.

Стигаме до въпроса за предварителните насоки, които ще бъдат дадени при поставяне на избираема задача за самостоятелна работа. Това е въпрос от ежедневието на учителя, който постоянно стои пред него. И в същото време е възможно да се окаже съществен методически проблем. Един вариант е формулирането на задачата и указанията да бъде кратко. Учителят предоставя на учениците текстовете на Гьотевото стихотворение и разказа на К. Чапек и „условие“, което би могло да бъде следното.

1) Потърсете кои моменти от действието в мита намират своеобразно продължение в произведенията на Гьоте и на Карел Чапек.

2) Направете съпоставка между трите произведения. Очертайте общото и различното при изграждането на образа на Прометей.

3) В началото на представянето прочетете пред класа части от двете непознати произведения.

Този начин на формулиране на насоките има предимството, че дава възможност на самите произведения да „заговорят“, да „погоскажат“ посоките на наблюденията. Така се създава и по-голямо поле за откривателство на учениците, а те стават по-самостоятелни в разбирането и тълкуването на непознатите произведения. Недостатък е, че това формулиране би могло да определи по-висока степен на трудност (поне за част от учениците), а ако задачата се окаже прекалено сложна за някого, тя нито ще го мотивира, нито ще бъде изпълнена. Друг аспект е, че учителят няма да може да предвиди какви ще са направените коментари, докато не се запознае с подготовеното от учениците (това може да стане, разбира се, преди учебния час). Може да е необходимо учителят да се намеси след представянето или по същото време, за да изяснява и допълва определени коментари, при нужда да насочва интерпретацията (а не само да даде финален отзив доколко добре обоснована е тя). Но подобна роля той изпълнява всеки път, когато изслушва отговор на поставен въпрос. В случая все пак предлагаме този кратък вариант на формулиране, защото разчитаме самите текстове, които са малки по обем и са експресивни, да дадат ориентири за посоките на размисъл и така да направят ненужни по-големи предварителни указания.

Другият вариант е при поставянето на задачата да се дават подробни указания (например с поредица от въпроси или пък с план в повече точки). Предимството е, че те биха дали някаква гаранция за съдържанието на представянето. Но този вариант има недостатък – ще насочва вниманието на учениците повече към задачата и изискванията на учителя, отколкото към текстовете и към тяхното самостоятелно тълкуване, ще огранича откривателството. Все пак този вариант е подходящ за ученици, които се ориентират по-трудно сами, но пък учителят се стреми да ги включи в работата. С по-подробни насоки те ще могат да се справят и така поне малко да развият уменията си за самостоятелна работа, а и ще имат възможност да се изявят пред класа. (Тук не предлагаме конкретни формулировки за по-подробни указания, но би могло те да се извлекат от следващия сегмент на изложението.)

Ще скицираме накратко някои възможни насоки на наблюденията при съпоставката, но без да ги фиксираме като „цел“, която непременно да се поставя пред учениците. Направените от тях самостоятелни крачки в тълкуването ще са ценни дори когато са в малко по-различна посока или са в сходна, но не „покриват“ предложените тук акценти в съдържателен план.

Пълния текст четете в „Български език и литература“, кн. 4

Методически идеи в обучението по програмиране

*Откъс от „Създаване на игри в часовете
по информатика чрез използване
на генератор на случайни числа“*

Емилия Николова
Даниела Тупарова

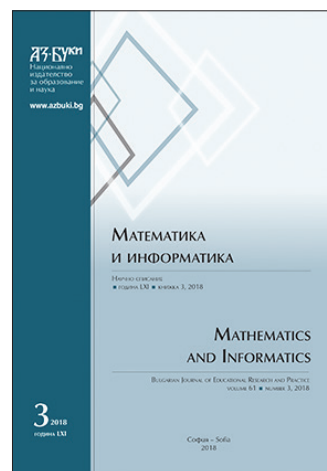
Югозападен университет „Неофит Рилски“ –
Благоевград

Въведение

Задачите играят огромна роля в живота на човек – задачи, които поставяме пред себе си, и задачи, които поставят пред нас другите хора и обстоятелства в живота ни. Възприемчивостта мисловната дейност на човек, като цяло, е свързана с поставяне и решаване на задачи. Проблемът със задачите по информатика и ИТ е разглеждан от няколко изследователи в България. В (Dureva, 2003) Дурева разглежда методически проблеми при решаване на задачи в училищните курсове по информатика и информационни технологии. В (Asenova, 1989; Garov, 2010; Grozdev & Garov, 2008; Garov, 2004) са илюстрирани примери за системи от задачи, които могат да се използват при обучение по информатика. Проблеми, свързани с реализацията на етапите за решаване на задачи по информатика и информационни технологии, са разглеждани в (Asenova, 1989; Yadkova, 1991; Yadkova & Lazarova, 1989; Dureva, 2003).

Процесът на обучение по информатика „притежава потенциали възможности за личностно изграждане и развитие на ученика – формиране на абстрактно и логическо мислене, възпитание и формиране на адекватно отношение към заобикалящата действителност“. В (Grozdev, Shehlarova & Terzieva, 2010) се отбелязва, че развитието на алгоритмичното мислене е една от основните цели на обучението по информатика. Според (Hristova & Atanasova, 2011) е добре при начално обучение по програмиране основните алгоритмични конструкции да се онагледяват със задачи, които използват числова информация и познати математически понятия, като по този начин вниманието на учениците ще се насочи пряко към осмисляне на преподавания нов материал.

Заглавието е на редакцията

www.mathinfo.azbuki.bg

*Списание се реферира и
индексира в Web of Science:
Emerging Sources Citation Index*

Главен редактор
Проф. д.п.н. Сава Гроздев
E-mail: sava.grozdev@gmail.com

Редактор
Живка Бакалова
0878 652 676

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: mathinfo@azbuki.bg

**Съдържание
на сп. „Математика
и информатика“,
кн. 3/2018:**

**НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИ
СТАТИИ**

Използване на линеен тренд
при решаване на рационални
уравнения / *Пламен Пенев*

Създаване на игри в часовете
по информатика чрез използване
на генератор на случайни числа /
Емилия Николова, Даниела Тупарова

Как компютърът решава sudoku – математически модел на алгоритъма / *Красимир Йорджев*

ОБРАЗОВАТЕЛНИ ТЕХНОЛОГИИ

Постигане на творчески цели в обучението по математика в VI клас, раздел „Степенуване“ / *Севдалина Георгиева*

Полиноми от трета степен с координатни корени / *Сава Гроздев, Веселин Ненков*

Полиноми от четвърта степен с корени във върховете на успоредник / *Сава Гроздев, Веселин Ненков*

Четиридесет и пета национална студентска олимпиада по математика / *Сава Гроздев, Росен Николаев, Станислава Стоилова, Веселин Ненков*

Two New PhD Dissertations in Methodology of Informatics Teaching / *Petya Asenova*

КОНКУРСНИ ЗАДАЧИ

Конкурсни задачи на броя Решения на задачите от брой 4, 2017

Съгласно новата учебна програма по информатика за VIII клас обучението се извършва на базата на език за визуално програмиране – Visual Basic, C# или Java, но избор на преподавателя. Изисква се усвояването на необходимите знания и умения да става чрез активно участие на ученика в учебния процес. Изследвания, свързани с ролята на базовите задачи при изучаване на събитийно програмиране и системи от такива задачи, са предложени в (Aneva, 2010; Garov & Aneva, 2004). Терзиева е разработила практическо ръководство за създаване на ГПИ (Графичен потребителски интерфейс) на базата на езика C# (Terzieva, 2015), а в (Aneva, 2013) е представен модел за профилирано обучение по информатика и ИТ в гимназиален етап.

Загълбоченото изучаване и усвояване на основните принципи на събитийното програмиране е неразривно свързано с решаване на практически задачи. Основната задача пред учителите е да подберат набор от стройно изградена система от учебни задачи с различна степен на сложност, така че учениците да имат възможност да се запознаят с основните принципи и възможности на визуалното програмиране и да усвоят основни технологии и механизми за реализиране на програми, управлявани от събития с достъпен графичен потребителски интерфейс. Чрез настоящата разработка е предложен набор от задачи за изучаването на визуално програмиране на базата на езика C#, който може да се използва при организиране и провеждане на обучението по информатика в VIII клас.

Тъй като в учебната програма, явно, не е предвидено въвеждането на понятието клас, на учениците се дава наготово конструкцията от команди за генериране на случайно число и пояснение на семантиката чрез примери.

Синтаксис:

идентификатор

```
Random rnd = new Random();
```

rnd.Next(a, b) – връща неотрицателно цяло число от тип Int32, принадлежащо на интервала [a, b).

Семантика:

Примери:

```
Random r = new Random(); //На променливата r от тип Random присвояваме //новосъздадена инстанция на класа Random.
```

```
int month = r.Next(1, 13); //генерира цяло число между 1 и 12
```

```
int hour = r.Next(0, 24); //генерира цяло число между 0 и 23
```

Чрез всяка от посочените задачи се развиват уменията за проектиране и изграждане на подходящ графичен потребителски интерфейс с визуални средства. Освен тази цел след всяка от задачите са посочени и допълнителни специфични цели, които се постигат с решаване на съответната задача. Подгребата на задачите следва реда за изучаване на учебно съдържание, включено в новите ДООИ по информатика, и е с нарастваща сложност.

2.1. Задачи

Задача 1. Изпитване

За да избегне субективното отношение при избор на това кой да бъде изпитан, г-жа Петрова решила да използва компютърна програма, генерираща случаен номер от класа. За съжаление, тя не разполага с такава програма

Избрано

ма и моли Вас да ѝ помогнете, като създадете проект Exam1, чрез който по въведен начален и краен номер на учениците в класа се извежда кой номер ще бъде изпитан.

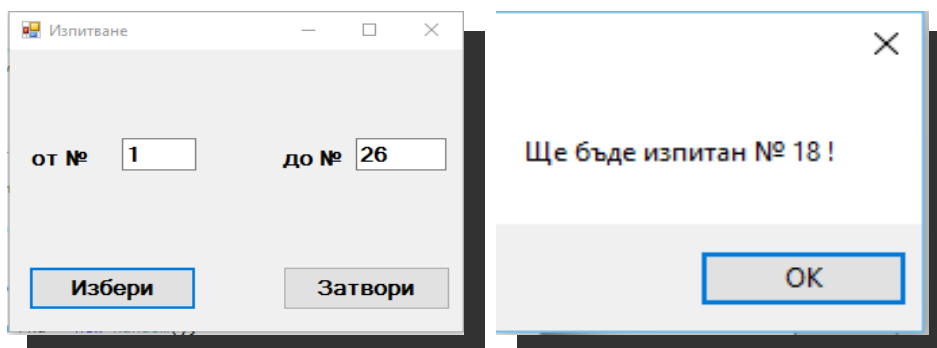
Задачата се използва при начално запознаване със средата за програмиране. На този етап не се дават пояснения за кода.

В темата *целочислен тип с решаване на тази задача се постигат следните основни цели.*

- Прилагане на усвоените знания, умения и навици за:
  - проектиране на несложна форма, съдържаща етикети, текстови полета и бутони;
  - настройване в режим на дизайн на основните свойства на използваните контроли;
  - именуване на обекти контроли и променливи съгласно общоприета конвенция;
  - задаване функционалност на бутон;
  - деклариране, описване и инициализация на променлива от целочислен тип;
  - използване на вградени функции за преобразуване на цяло число в низ и обратно;
  - използване на кутия за съобщения.
- Развиване на логическото мислене.

На учениците може да се предложи следното решение.

Първи етап – създаване на ГПИ (фигура 1).

Фигура 1. Варианти на интерфейса

Втори етап – настройка на някои свойства на елементите на ГПИ.

Таблица 1

Елемент на ГПИ	Име	Свойства
Button	btnNew	Text = "Избери"
Button	btnClose	Text = "Затвори"
Label	lblFrom	Text= "от №"
Label	lblTo	Text= "до №"
TextBox	txtFrom	Text= "1"
TextBox	txtTo	Text= "26"

Трети етап – добавяне на програмен код към елементите.

```
private void btnNew_Click(object sender, EventArgs e)
{
    Random rnd = new Random();
    int from = int.Parse(txtFrom.Text);
    int to = int.Parse(txtTo.Text);
    int number = rnd.Next(from, to + 1);
    MessageBox.Show("Ще бъде изпитан № " + number.ToString() + "!");
}
private void btnClose_Click(object sender, EventArgs e)
{
    Close();
}
```

Задача 2. Банков код

За отличните си постижения на олимпиадата по БЕЛ (отличен 5,98) Петър спечели парична стипендия от общината. Сумата се превежда всеки месец по новата му банкова сметка. Виждайки PIN на банковата си карта, Пепи разбрал, че кодът е много лесен, и решил да го смени, като спазва следната схема:

- кодът трябва да съдържа четири цифри и първата цифра на кода да не е 0;
- втората цифра се избира произволно;
- третата цифра се получава, като се съберат първите две генерирани цифри. Ако полученият сбор е двуцифрено число, за трета цифра се взема цифрата на единиците;
- четвъртата цифра се получава, като средноаритметичното на втората и третата цифра е закръглено до цяло число.

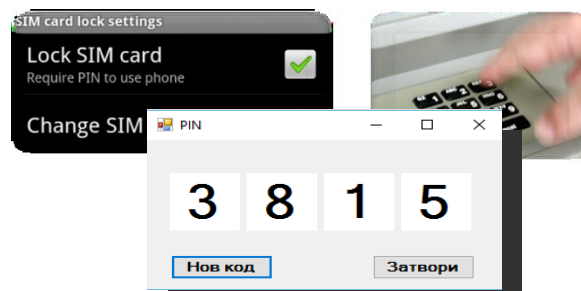
Освен това Пепи иска всеки месец да сменя и PIN кода на телефона си. И тъй като е твърде зает с подготовката си за новата олимпиада, моли Вас за помощ, като напишете програма **PinCode**, която да генерира PIN код, отговарящ на посочените условия.

Една от особеностите на задачата е, че тя се разглежда преди въвеждането на условен оператор и решението ѝ се реализира без неговото използване. В задачата се прави връзка със знанията по математика.

Основни цели:

- Прилагане на усвоените знания, умения и навици за:
    - проектиране на несложна форма, съдържаща етикети и бутони;
    - настройване в режим на дизайн на основните свойства на използваните контроли;
    - именуване на обекти контроли и променливи съгласно общоприета конвенция;
    - задаване функционалност на бутон;
    - използване на вградени функции за преобразуване на цяло число в низ.
  - Изграждане на умения за работа с променливи от целочислен тип данни за прилагане и анализиране на резултатите от целочислените аритметични операции и техния приоритет.
  - Развиване на логическото мислене.
  - Осъществяване на междупредметна връзка с математиката.
- На учениците може да се предложи следното решение.

Първи етап – създаване на ГПИ на приложението (фигура 2).

Фигура 2. Варианти на интерфейса

Втори етап – настройка на някои свойства на елементите на ГПИ (таблица 2).

Таблица 2

Елемент на ГПИ	Име	Свойства
Button	btnNew	Text = "Нов код"
Button	btnClose	Text = "Затвори"
Label	lblFirst	Text="" AutoSize=False
Label	lblSecond	Text="" AutoSize=False
Label	lblThird	Text="" AutoSize=False
Label	lblFourth	Text="" AutoSize=False

Трети етап – добавяне на програмен код към елементите.

```
private void btnNewCode_Click(object sender, EventArgs e)
{
    Random rnd = new Random();

    int first = rnd.Next(1, 10);
    int second = rnd.Next(1, 10);
    int third = (first + second) % 10;
    int fourth = (second + third + 1) / 2;
    lblFirst.Text = first.ToString();
}
```

```
lblSecond.Text = second.ToString();
lblThird.Text = third.ToString();
lblFourth.Text = fourth.ToString();
}
```

Задача 3. Познай числото – класическа игра

Създайте компютърна програма, в която компютърът генерира случайно естествено число от интервала [1,100]. Потребителят трябва да познае „намисленото“ от компютъра число, получавайки от програмата отговори: „по-малко от намисленото“ или „по-голямо от намисленото“.

Вариант на условието на задачата може да се намери в (Manev, Maneva & Hristova, 2017).

Като проект в края на учебната година или във втори модул от обучението по програмиране могат да се добавят и допълнителни изисквания към програмата:

- да извежда помощна информация за правилата на играта;
- да брои за колко хода е познато числото;
- да дава възможност на потребителя да определя интервала, от който да бъде избрано числото.

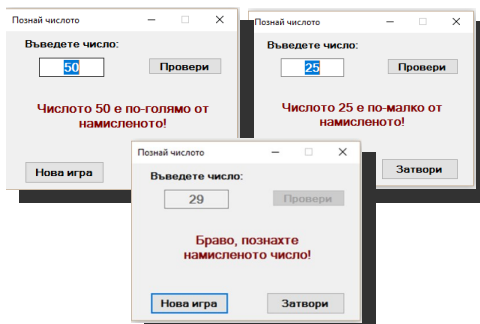
Забелязаните грешки при тестване, които биха се появили при неправилен вход, могат да се използват като предпоставка за въвеждане на оператора за обработка на изключения (Модул 2 от учебната програма).

Основни цели:

- Придобиване на умения за проектиране и изграждане на подходящ графичен потребителски интерфейс (ГПИ) и работа с етикет, команден бутон, текстово поле.
- Затвърждаване на знанията на учениците за промяна на основните свойства на използваните контроли и за задаване на функционалност на бутон.
- Развиване на умения за работа с променливи, вложени условни конструкции и вградени функции за преобразуване на цяло число в низ и обратно.
- Развиване на умения за деклариране и използване на глобални променливи.
- Насочване на учениците към идеята на алгоритъма за двоично търсене в масив.

На учениците се предлага следното решение.

Първи етап – създаване на ГПИ на приложението (фигура 3).

Фигура 3. Варианти на интерфейса

Втори етап – настройка на някои свойства на елементите на ГПИ (таблица 3).

Таблица 3

Елемент на ГПИ	Име	Свойства
Button	btnNewgame	Text = "Нова игра"
Button	btnClose	Text = "Затвори"
Button	btnCheck	Text = "Провери"
TextBox	txtInput	Text=" ", TextAlign=Center
Label	lblMessage	Text="", AutoSize=False, BackColor =Maroon
label	lblType	Text= "Въведете число"

Третия етап – добавяне на програмен код към елементите.

```

int numComputer; //числото, което се "намисля" от компютъра
Random rnd = new Random();
private void Find1_Load(object sender, EventArgs e)
{
    numComputer = rnd.Next(1, 101); // генериране на число от 1 до 100
    txtInput.Text = "";
    txtInput.Focus();
}
private void btnNewGame_Click(object sender, EventArgs e)
{
    numComputer = rnd.Next(1, 101); //генериране на ново число
    lblMessage.Text = "";
    txtInput.Enabled = true;
    txtInput.Text = ""; txtInput.Focus();
    btnCheck.Enabled = true;
}
private void btnCheck_Click(object sender, EventArgs e)
{
    if (txtInput.Text != "")
    {
        int numPlayer; //числото на потребителя
        numPlayer = int.Parse(txtInput.Text);

        if (numPlayer < 1 || numPlayer > 100)
        {
            MessageBox.Show("Въведеното число е извън диапазона." +
                " Моля, въведете число между 1 и 100!");
        }
        else
        {
            if (numPlayer == numComputer)
            {
                lblMessage.Text = "Браво, познахте намисленото число!\n";
                btnCheck.Enabled = false; txtInput.Enabled = false;
            }
            else if (numPlayer > numComputer)
            {
                lblMessage.Text = "Числото " + numPlayer.ToString() +
                    " е по-голямо от намисленото!";
            }
            else
            {
                lblMessage.Text = "Числото " + numPlayer.ToString() +
                    " е по-малко от намисленото!";
            }
        }
    }
    else
    {
        MessageBox.Show("Моля, въведете число!");
        txtInput.SelectAll();
        txtInput.Focus();
    }
}

```

Пълния текст четете в „Математика и информатика“, кн. 3

Италиански раритети в Университетската библиотека

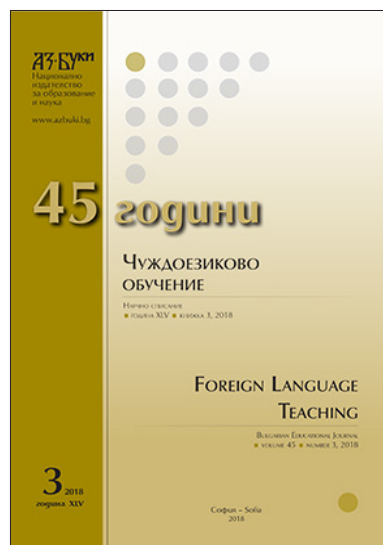
*Откъс от „Ролята и значението
на италианските научни издания
при формирането на фонда
на Университетската библиотека
„Св. Климент Охридски“*

Анна Ангелова

Университетска библиотека
„Св. Климент Охридски“

Още при създаването на Университетската библиотека през 1888 г. пред нея са поставени високи цели и са заложени конкретни количествени и качествени параметри, а събирането и съхранението на чуждата литература, „като най-важна част от фондовете на библиотеката“, е неин основен приоритет. Един от петте основни компонента, формиращи колекцията „Италиански раритети“ в библиотеката на Алма матер, са италианските научни издания. Италиански издания постъпват в Университетската библиотека още през периода на първоначално фондонарупване 1888 – 1903 г. Комплектуването на италиански книги се извършва по традиционно утвърдените начини – покупка, дар и постъпления чрез международен книгообмен. Съществена особеност на този процес е, че независимо от начина на набавяне италианските издания във фонда на Библиотеката не са комплектувани като раритети, а като рутинни издания, необходими както за научната работа на преподавателите, така и за обучението на студентите. Основен способ за попълване на фонда на Университетската библиотека до 1903 г. е покупката. През първите години от създаването на Библиотеката стремежът е да се съберат „съчинения по всички отрасли на научната литература“ и „класическите

Заглавието е на редакцията

www.foreignlanguages.azbuki.bg

*Списание се реферира
и индексира в Web of Science:
Emerging Sources Citation Index*

Главен редактор

Проф. д.н Димитър Веселинов
E-mail: d_vesselinov@yahoo.com

Редактор

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 3/2018:

ПРИЛОЖНА ЛИНГВИСТИКА

Комуникативното поведение на събеседника в експанзията на диалогичната единица / *Донка Мангачева*

F2 Transition Measurement in Bulgarian Adults who Stutter and who do not Stutter / *Gergana Padareva-Ilieva, Dobrinka Georgieva*

МЕТОДИКА

Сугестопедия: как да разкрием резерви в процеса на чуждоезиковото обучение / *Гая Матева*

ЕЗИК И КУЛТУРА

La narrativa cartográfica de Antonio Muñoz Molina en los Misterios de Madrid y la Noche de los tiempos / *Arantxa Fuentes Ríos*

ВСТЪПИТЕЛНА ЛЕКЦИЯ

Българският „maître de langues“ / *Димитър Веселинов*

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКА АРХЕОЛОГИЯ

Ролята и значението на италианските научни издания при формирането на фонда на Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“ / *Анна Ангелова*

ХРОНИКА

„Език свещен...“ и езикова културна памет / *Мариана Георгиева*

Доц. Илиане Владовой 80 лет / *Валентина Аврамова*

II Международный молодежный форум „Моя инициатива в образовании“ в Варне / *Галина Шамонина, Раиса Богданова*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Градината с дървото, което се разклонява: Вавилонски отклонения на Ирена Кръстева / *Владимир Сабоурин*

Втора международна интердисциплинарна конференция за студенти и докторанти / *Миглена Христозова*

съчинения, разни колекции списания и книги, също и словари“. Така е придобита и основната част от редките и ценни издания на италиански език, публикувани до 1900 г. – общо 341 заглавия. Систематичното попълване чрез покупка на значително количество италиански издания през разглеждания период е доказателство за наличието на целенасочена политика на комплектуване. Трябва да се отчете фактът, че набавянето на италианска литература не се дължи на водещата роля или влиянието на италианския език в България при създаването на първия български университет. Този език започва да се изучава факултативно едва след създаването на Катедрата по романска филология през 1923 г., а началото на самостоятелна специалност „Италианска филология“ е положено чак през 1942 г.

Появата на италиански издания още в първите години след създаването на Библиотеката се дължи първо на ролята, която има Италия в културната история на Европа, второ – на променените геополитически обстоятелства, настъпили в периода след Освобождението. Изследванията на редица автори върху завършилите в чужбина българи до Освобождението и в първите години след това също показват, че не може да се говори за пряко италианско влияние сред интелегенцията в страната. Изследователите на формирането на българската възрожденска интелегенция – Н. Генчев, Л. Доросиев, Г. Рачев, М. Радева, Р. Манафова, Ив. Танчев, М. Куюмджиева и др., единодушно застъпват становището, че не може да се говори за роля на Италия (респективно италиански фактор) при изграждането на българския интелектуален елит през периода на Възраждането и в годините до Първата световна война. Пряко италианско влияние може да се търси в специфичните сфери на изкуството и военното дело и крайно ограничено – в медицината и близките ѝ области. Изследването на М. Лазаров и Й. Дончева за защитените в чужбина дисертации в периода 1878 – 1968 г., в което се представя информация, събрана по библиографски път, се посочват само три дисертации, защитени от българи в Италия (съответно през 1895, 1903, 1909 г.) – една в областта на хуманната медицина и две по ветеринарна медицина. В изследването на Меглена Куюмджиева се осъществява интересна съпоставка между лицата, преминали през университетите на Италия в периода до и след Освобождението. До 1878 г. „българските студенти в Италия са 11, а в периода 1878 – 1890 техният брой нараства на 50“. По отношение на българската културна политика и Университета италианското влияние е индиректно, осъществено чрез присъствието начело на българското просветно министерство в периода 1894 – 1897 г. на Константин Величков – „най-големия и най-ярък почитател на италианската култура в България в края на XIX в.“

На базата на проучени архиви и документи Ив. Танчев стига до заключението, че за времето от Освобождението до 1914 г. в Италия учат около 250 българи, включително 10 жени. Разпределението по дисциплини е следното: 94 учат военно дело, 56 – ветеринарна медицина, и 47 учат в консерватории и художествени училища. Това показва, че в никакъв случай не бива да се абсолютизира застъпената в редица публикации преценка за „спонтанния и случаен характер на българо-италианските културни връзки“ през периода 1878 – 1914 г. В по-

твърждение на тезата на Иван Танчев неговусмислено говорят и италианските научни издания, притежавани от Университетската библиотека.

Покупката на италианска научна и учебна литература, която попълва определена празнина при формирането на библиотечния фонд в периода на първоначалното фондонадрупване (особено в областта на хуманитарните науки), е от съществено значение за развитието на Университетската библиотека и е сред приоритетите на новосъздадения български университет. Това се налага от спецификата на обучението в тези области и подема на италианската наука през XIX в. В подкрепа на изказаното твърдение е „Предложението“ до библиотечния комитет, писано вероятно през 1896 г. от Александър Теодоров-Балан, в което се казва: „Аз съм писал до G. Fork и Otto Harrassowicz в Лайпциг, Armand Colin в Париж, F. Rivnac в Прага..., от които съм искал условията за доставки на книги, като съм споменал, че от G. Fork бихме поръчали немски и английски книги, от Otto Harrassowicz – полски и руски, от Armand Colin – френски и италиански...“. От запазеното предложение ясно личи необходимостта да се купуват италиански книги, както и конкретните мерки, предприети, за да се осъществи покупката на необходимите за преподавателите и студентите чужди издания. При формирането на фонда от научни издания безспорна роля играят личните библиотеки на университетски преподаватели, постъпили като дарения или откупени от наследниците им. Независимо от факта, че една част от личните книгосбирки са приети в Библиотеката в по-късен период, включените в тях научни издания помагат при подготовката на лекции и в посоките на научната дейност на притежателите им и индиректно оказват влияние върху подготовката на студентите. Този процес най-активно се проявява през първия период от развитието на Университета, когато се структурират отделните факултети и специалности. Италиански книги постъпват в библиотечния фонд чрез личните библиотеки на проф. Михаил Драгоманов, проф. Йосиф Ковачев, проф. Иван Шишманов, проф. Любомир Милетич, Райко Горанов, г-р Ст. Чомаков, А. Пашалери, поетесата М. Белчева и др. дарители се откриват важни за българската наука издания. Само имената на утвърдените университетски преподаватели са достатъчно сериозен повод, за да се изследва тяхното отношение към италианската книга и култура и мястото, което тези издания заемат в техните лични библиотеки. Анализът показва, че най-много италиански книги постъпват чрез личните библиотеки на професорите Иван Шишманов и Любомир Милетич, които имат специално отношение към динамично развиващата се обединена Италия.

Колекцията „Италиански раритети“ обхваща (438 заглавия в 823 тома) печатни издания, които покриват темпорална ос от четири века: XVI – XX в. Хронологичното разпределение през съответните векове показва интересни аспекти от политиката на комплектуване в Университетската библиотека по отношение на италианската литература. Затвърждава се впечатлението за целенасочено попълване на фондовете с италиански книги след създаването на Софийския университет. Осъществените активни българско-италиански културни контакти, в центъра на които стои книгата, през XVI – XVII в., като продължение на историческата проекция на печатната книга и нейната важна роля в „културната комуникация на XIX в.“, успешно са продължени от Университетската библиотека и през XX в. Научната литература от XIX в. обхваща 64% спрямо общия брой на представените заглавия. Цифрите потвърждават изказана вече теза за характера на Университетската библиотека като първа научна библиотека в страната. От включените в състава на колекцията италиански редки и ценни издания 63% са публикувани до 1888 г. Този факт категорично потвърждава една от най-важните характеристики на Университетската библиотека – нейното целенасочено и интензивно ретроспективно комплектуване.

Най-обемна група в колекцията от италианските редки и ценни издания е групата на научните издания. Тя съдържа общо 283 заглавия от няколко области. Масивът от италианска научна литература, който се оформя в Библиотеката основно в периода на първоначалното фондонадрупване, до 1903 г., покрива неравномерно отделните научни области, което е естествен процес на този етап. Той има различни количествени измерения и оказва нееднозначно влияние върху университетското преподаване на отделните научни дисциплини. В областта на обществените и хуманитарните науки присъствието на италианските научни издания в разглеждания период е най-значително от областите: право, история, филология, философия и педагогика. В езиково отношение тази група е почти хомогенна – 275 заглавия на италиански език и една незначителна група от 8 заглавия на други езици (5 – френски; 2 – латински; 1 – английски).

В първоначалния библиотечен фонд, формиран до 1900 г., почти липсват италиански научни издания от областта на природните науки. Тяхното присъствие е сведено до няколко заглавия и е пресилено да се твърди, че са оказали значимо влияние върху развитието на съответните научни дисциплини в рамките на първия български университет.

Показателен обаче е фактът, че в отделни области, като например геология и в частност палеонтология, макар и крайно ограничени (само три заглавия), тяхната роля е основополагаща. Изданията са палеографски албуми, изключително богато илюстрирани, които са запазили своята научна значимост и продължават да се използват активно от студенти и преподаватели. Това са: “Atlante della conchiologia fossile subappennina” от Gio Battista Brocchi, издание от 1843 г., миланското издание на Antoine Stoppani от 1858 г. на “Paléontologie lombarde ou description des fossiles de Lombardie publiée a l'aide de plusieurs savants” и изследването на Gaetano Giorgio Gemmellaro “Studi paleontologici sulla fauna del calcare a Terebratula Janitor del nord di Sicilia” от 1868 г. Прегледът на научните издания в отделните специалности очертава определени приоритети към дадени издателства, издателски серии и автори. Голяма част от произведенията, включени в издателските серии от XIX в., са на автори, живели и публикували през XVI и XVII в. По този начин чрез тези по-късни издания се попълват определени празноти в библиотечния фонд, обосновани от късното формиране на Университетската библиотека. Набавянето на по-евтини книги (главно с меки подвързии) и подходящ формат явно е било продиктувано и от чисто икономически съображения. Въпреки насочеността си към масовия читател тези издателски серии изпълняват своето предназначение – задоволяват необходимостта от подходящи учебни помагала за студентите в новооткрития български университет. Типичен пример за това са издателските серии: “Biblioteca nazionale” на издателя от Флоренция F. le Montie; “Biblioteca economica” и “Libri d' istruzione e di educazione”, издавани в Турино; “Manuali Varbera”, издавани във Флоренция от G. Varbera, и най-известната между сериите – “Manuali Hoerpli”, издавана от Ulrico Hoerpli, която обхваща повече от 800 заглавия. Сред научните издания приоритетно място заемат монографиите, теоретичните изследвания и лекционните курсове на преподаватели от различни италиански университети. В рамките на колекцията присъстват трудове на учени от дванадесет италиански висши учебни центъра. Водещо място имат университетите в Неапол и Турино, следвани от университетите в Палермо и Падуа.

Пълния текст четете в „Чуждоезиково обучение“, кн. 3

Рекламна тарифа

на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

София 1113, бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5, тел.: 02/420-04-70, 02/420-04-71; azbuki@mon.bg; www.azbuki.bg

Вестник „Аз-буки“

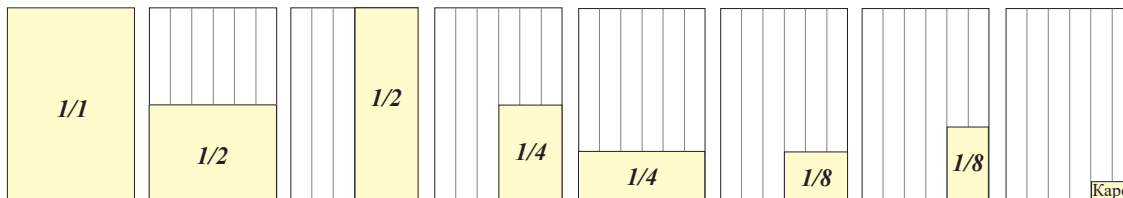
1. Стандартни карета на вътрешна страница:

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница – 256 мм/388 мм	780,00 лв.	900,00 лв.	985,00 лв.
1/2 страница – 256 мм/194 мм – 125 мм/388 мм	410,00 лв. 410,00 лв.	460,00 лв. 460,00 лв.	510,00 лв. 510,00 лв.
1/4 страница – 256 мм/97 мм – 125 мм/194 мм	230,00 лв. 230,00 лв.	258,00 лв. 258,00 лв.	270,00 лв. 270,00 лв.
1/8 страница – 125 мм/97 мм – 83 мм/147 мм	115,00 лв. 115,00 лв.	129,00 лв. 129,00 лв.	135,00 лв. 135,00 лв.
каре (83 мм x 50 мм)	30,00 лв.	43,00 лв.	45,00 лв.

2. Цени за реклама на първа и последна страница – по договаряне

3. Влагане на стандартни вложки с тегло до 20 г – 80 лв. за 1000 бр.

4. Влагане на нестандартни вложки – по договаряне.

Научно-методическите списания на издателство „Аз-буки“

1. Цена за вътрешна страница

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница	90 лв.	130 лв.	180 лв.
1/2 страница	50 лв.	70 лв.	90 лв.
1/4 страница	30 лв.	45 лв.	70 лв.

2. Цена за реклама на втора, трета или четвърта корица – по договаряне.

3. Размер на една печатна страница в списанията на НИОН „Аз-буки“:

а. Обрязан формат: 167 мм x 233 мм

б. Необрязан формат: 171 мм x 240 мм

4. Влагане на вложки – по договаряне.

Забележка:

Всички посочени цени са без ДДС.

Отстъпки при брой и обем публикации или комбинирана реклама в няколко издания на издателство „Аз-буки“ – по договаряне.

Тарифата е в сила от 1 юли 2017 г.